

Prof. zw. dr hab. Maria Kosek – Wojnar
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie
Katedra Finansów

Kraków, 17 listopada 2017

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Wojciecha Janusza Strzelczyka nt. "Zróżnicowanie przestrzenne kondycji finansowej gmin a rozwój społeczno – gospodarczy obszarów wiejskich w Polsce" napisanej pod kierunkiem prof. IRW i RPAN dr hab. Moniki Stanny.

Prezentowana poniżej recenzja składa się z trzech części, mianowicie: uwag merytorycznych, formalnych oraz konkluzji.

W trakcie przygotowywania uwag merytorycznych ww. pracy doktorskiej, zostały zastosowane następujące kryteria oceny: wybór obszaru, przedmiotu badań i tematu pracy, celów i metod badawczych oraz struktury rozprawy, ustosunkowanie się do umiejętności Autora co do samodzielnego prowadzenia pracy naukowej, wykazanie się przez niego ogólną wiedzą teoretyczną w zakresie ekonomii, ekonomii przestrzennej oraz finansów.

Dokonując oceny formalnej strony pracy zwrócę uwagę na; poprawność języka i styl.

1. Ocena merytoryczna dysertacji

1.1. Wybór obszaru, przedmiotu badań i tematu pracy

Waga podjętej w rozprawie problematyki jest niekwestionowana. Tak w teorii jak i w praktyce postulowane jest podejmowanie badań w zakresie kondycji finansowej jednostek samorządu terytorialnego. Problematyka ta aczkolwiek od wielu już lat budzi ogromne zainteresowanie jest stosunkowo słabo rozpoznana w polskiej literaturze przedmiotu. Wyraźnie brak jest badań na temat pomiaru kondycji finansowej, przestrzennego zróżnicowania poziomu kondycji finansowej samorządów gminnych oraz powiązań jakie występują pomiędzy poziomem kondycji finansowej gmin a poziomem rozwoju społeczno – gospodarczego obszarów wiejskich. Pod tym względem zaprezentowane przez Autora badania uznać należy za pionierskie.

Autor podjął bardzo trudne i jednocześnie ambitne zadanie jakim jest pomiar kondycji finansowej gmin. Ponadto sformułował trzy cele poznawcze, a mianowicie:

rozpoznanie przestrzennego zróżnicowania kondycji finansowej gmin w Polsce, wyjaśnienie relacji zachodzących pomiędzy wymiarami kondycji finansowej samorządów gminnych oraz określenie powiązań pomiędzy poziomem kondycji finansowej gmin a poziomem rozwoju społeczno- gospodarczego obszarów wiejskich. Zaprojektowane badania oparto na pięciu zaprezentowanych we wstępie hipotezach badawczych. (strona 8). Katalog hipotez badawczych jest spójny z postawionymi przez Autora celami badawczymi.

Uznaje, że dokonanie wyboru przez mgr Wojciecha Janusza Strzelczyka obszaru badawczego, należy uznać w pełni za uzasadnione, a samo sformułowanie tematu i jego ukierunkowanie za bardzo trafne i potrzebne zarówno z punktu widzenia dziedziny ekonomia, dyscypliny finanse samorządowe oraz gospodarka przestrzenna.

1.2. Struktura rozprawy

Przedłożona do recenzji praca składa się ze wstępu, sześciu rozdziałów oraz podsumowania. Praca liczy 201 stron w tym 165 stron tekstu. Ponadto zawiera bibliografię , która zajmuje aż 16 stron (strony 166 – 182), spis rysunków (strona 182), spis tabel (strony 183 – 184), wykresów (strona 185) oraz aneksy (strony 186 – 201). W załącznikach znajdujemy między innymi mapy rozkładu przestrzennego wszystkich wskaźników finansowych budujących syntetyczny miernik kondycji finansowej.

Z punktu widzenia recenzenta pozytywnie ocenić należy to, że Autor zdecydował się na rozwiązanie, które w znaczący sposób ograniczyło liczbę stron dysertacji nie powodując równocześnie uszczerbku w zakresie jej jakości. Chodzi w szczególności o informacje, które zawarte zostały w trzech tabelach, mianowicie:

- 1.2. pt. Przegląd wybranych definicji kondycji finansowej samorządów lokalnych (strony 32 – 34),

- 1.3. pt. Przegląd wybranych ujęć czynników wpływających na kondycje finansową samorządów (strony 36 – 37)

- 5.1. pt. Przykłady badań rozwoju obszarów wiejskich pod względem ujęcia zmiennej finansowej (strony 132 – 136).

Przegląd definicji kondycji finansowej samorządów lokalnych obejmuje aż 18 pozycji sformułowanych w latach 1981 – 2017 przez badaczy reprezentujących różne ośrodki naukowe takie między innymi jak: USA, Wielka Brytania, Kanada, Hiszpania, Polska i inne. Syntetyczne ujęcie istoty definicji kondycji finansowej samorządów uzupełnione zostało uwagami Autora na temat ich zalet i wad. Dopiero na takiej kanwie kreśli Autor własną definicję kondycji finansowej samorządów lokalnych.

Analogicznie postąpił prezentując kolejną wskazaną powyżej tabelę. Omawiając istotę wyeksponowanych przez różnych autorów czynników determinujących kondycję finansową samorządu lokalnego wskazał na podstawowe różnice jakie pomiędzy nimi występują.

Na uwagę zasługuje także umiejętność sporządzania przez Autora przypisów. W przypisach zamieszczone zostały wyłącznie takie informacje, które były istotne z punktu widzenia podjętych w opracowaniu badań. Dzięki temu; praca zyskała na przejrzystości, a zawarte w przypisach wyjaśnienia nie zakłóciły głównego nurtu rozważań Autora. Nie bez znaczenia jest także fakt, że czytelnik mógł się z tymi – niekiedy bardzo interesującymi informacjami zapoznać. Przykładowo chodzi o przypisy na stronach: 5, 26, 48, 59, 64, 102, 114 i innych).

Interesujący jest zamieszczony we wstępie do dysertacji (strony 8 -10) szczegółowy opis postępowania badawczego uzupełniony za pomocą Rysunku 01 pt. Schemat postępowania badawczego.

1. 3. Ocena umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej

Podjęcie zaprojektowanych przez Autora badań wymagało nie tylko bardzo dobrej znajomości literatury przedmiotu, ale także bardzo dobrej znajomości metod ilościowych, w tym głównie ekonometrycznych. Zarówno w jednym jak i drugim przypadku wykazał Autor świetną znajomość badanej problematyki. Pod tym względem pracę należy uznać za wzorcową.

Recenzowana rozprawa ma charakter teoriopoznawczo-empiryczny. Podstawą pracy jest pogłębiona analiza literatury i materiału statystycznego. Pracę cechuje dobra dyskusja merytoryczna, w której to Autor w sposób kompetentny przytacza teorie, poglądy dotyczące badanej problematyki. Należy stwierdzić, że dyskusja teoretyczna ma swoje odzwierciedlenie w późniejszych badaniach empirycznych, w tym w szczególności nad: analizą przestrzennego zróżnicowania gmin, kondycji finansowej gmin oraz współzależnościami pomiędzy przestrzennym zróżnicowaniem kondycji finansowej gmin a poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego.

W treści pracy wykorzystano dotychczasowy dorobek teoretyczny, zarówno w języku polskim jak i w językach obcych. Na uwagę zasługuje wykorzystana w pracy bardzo obszerna i aktualna literatura zagraniczna, w tym głównie anglojęzyczna. Literatura jest dobrze dobrana i zgodna z realizowanym tematem pracy. Dodac do tego należy, iż Autor nie

tylko zna literaturę przedmiotu, ale co jest w tym przypadku bardzo istotne umiejętnie ją wykorzystuje

Dobór literatury i przeprowadzona dyskusja teoretyczna pozwala stwierdzić, że mgr Wojciech Janusz Strzelezyk nie tylko posiada własny warsztat badawczy, ale umie się nim dobrze, w sposób przemyślany oraz adekwatny do treści i problemu badawczego posługiwać. Osiągnięty efekt badawczy świadczy o umiejętności prowadzenia badań naukowych, tj. opracowania adekwatnego do problemu badawczego programu badań, dokonania właściwego doboru metod oraz prezentacji osiągniętych wyników badań.

Odnosząc się do merytorycznej oceny pracy stwierdzam, iż podjęta w rozprawie problematyka jest aktualna a sposób przeprowadzonych badań nowatorski. Do istotnych walorów pracy zaliczam między innymi:

1. Dokonanie przez Autora w oparciu o literaturę zagraniczną i krajową obszernego i wnikliwego przeglądu zaproponowanych przez wielu autorów definicji kondycji finansowej samorządów lokalnych oraz merytoryczną ocenę zawartych w nich treści.
2. Sformułowanie autorskiej definicji pojęcia kondycji finansowej samorządów lokalnych.
3. Wyczerpującą charakterystykę przesłanek wyboru metod badawczych i staranny ich dobór.
4. Stworzenie modelu pomiaru kondycji finansowej gmin w oparciu o dziewiętnaście wskaźników finansowych i pogrupowanie ich w pięć wymiarów.
5. Zbadanie rozkładu przestrzennego poziomu kondycji finansowej wszystkich gmin wiejskich i wiejsko – miejskich w Polsce
6. Zbadanie współzależności pomiędzy poziomem kondycji finansową gmin a rozwojem społeczno- gospodarczym obszarów wiejskich.
7. Stworzenie podwalin do budowy finansowego modelu zasilania jednostek samorządu terytorialnego w oparciu o zaproponowany przez Autora miernik kondycji finansowej samorządu.

Dodać do tego należy, że budując instrument pomiaru kondycji finansowej samorządu, odpowiedział Autor na swoistego rodzaju „zapotrzebowanie” zgłaszane od lat tak ze strony praktyków jak i teoretyków zajmujących się problematyką finansów samorządowych. Zaproponowany przez Autora instrument może pełnić nie tylko funkcję wczesnego ostrzegania oraz eliminacji źródeł trudnej sytuacji finansowej jednostek samorządu

terytorialnego, ale także może być wykorzystywany w polityce finansowej państwa wobec tych jednostek. Ważne przy tym jest to, że nie jest to instrument zbyt czasochłonny i kosztowny co oznacza, że może być wykorzystywane przez samorządy.

Z racji przysługującej mi funkcji recenzenta – chciałabym jednak zwrócić uwagę na niewielkie ułomności, które – w moim przekonaniu – pojawiły się w pracy. I tak:

- na stronie 22 niejasne jest zdanie „Ponieważ budżet gminy jest planem finansowym, nie może być bezpośrednim źródłem dla analizy stanów finansów gminy.”

- na stronie 77 omawiając samodzielność finansową samorządu Autor słusznie zauważa, że jest to „ stan, w którym finansowanie działalności samorządu nie zależy od źródeł finansowania będących poza jego kontrolą lub pod jego wpływem.” Z tych właśnie względów

– w moim przekonaniu – należało wspomnieć o krytycznych uwagach jakie od lat wzbudza zaliczenie udziałów w podatku dochodowym od osób fizycznych oraz osób prawnych do dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego.

- na stronie 79 wspomina Autor o władztwie podatkowym jakie mają rady gminy w odniesieniu do dochodów podatkowych, które są pobierane przez samorządowe organy podatkowe. Nie wspomina jednak nic o tym jakie uprawnienia przysługują gminnemu organowi podatkowemu czyli wójtowi, burmistrzowi, prezydentowi miasta. Zdaje sobie sprawę z tego, że wykonywane przez te organy władztwo podatkowe ma znaczenie marginalne jednakże w tym fragmencie pracy można było wspomnieć na czym ono polega.

Konkludując; całość przeprowadzonego w pracy wywodu oceniam – z punktu widzenia merytorycznego bardzo wysoko. Zarówno stopień realizacji zaprojektowanych celów badawczych jak i sposób przeprowadzonych badań świadczy o tym, iż Autor posiada nie tylko wiedzę teoretyczną, ale także własny warsztat badawczy.

Uważam, że całość pracy świadczy o umiejętności prowadzenia przez Autora samodzielnych badań naukowych. Doktorant wykazał się satysfakcjonującym stopniem wiedzy teoretycznej, pozwalającym na prowadzenie badań naukowych w zakresie finansów, gospodarki przestrzennej oraz ekonomii przestrzennej.

2. Ocena formalnej strony pracy

Praca napisana jest poprawnym językiem. Z punktu widzenia formalnego trudno doszukać się w niej tzw. literówek a tym bardziej błędów stylistycznych, aczkolwiek można spotkać z niezbyt precyzyjnymi określeniami, które jak sądzę wynikają z tego, iż niektóre zdania były tłumaczone z języka angielskiego. Przykładowo: "rozbudowa lokalnej inicjatywności" (strona 130). Konkludując: od strony edytorskiej praca przygotowana została perfekcyjnie.

Konkluzja

Dokonując merytorycznej oceny rozprawy stwierdzam, że praca została napisana poprawnie pod względem metodologicznym. Mgr Wojciech Janusz Strzelczyk zaprezentował w niej umiejętność: syntetyzowania i konkludowania wywodów oraz analizy faktów ekonomicznych i procesów finansowych. Tym samym uznaję, że Doktorant posiada pełne kwalifikacje do samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Dodać do tego należy, iż praca została bardzo starannie przygotowana od strony edytorskiej.

Biorąc pod uwagę wszystkie aspekty tej rozprawy wstawiam wniosek o *jej wyróżnienie oraz opublikowanie*.

Recenzowana praca spełnia wymogi ustawowe to znaczy wymogi Ustawy z dnia 14 marca 2003 o stopniach i tytułach naukowych, tytule naukowym oraz o stopniach i tytule naukowym w zakresie sztuki (Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 grudnia 2014 w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2014 poz. 1852) stąd

wnoszę o dopuszczenie do jej publicznej obrony.

Prosek. Wojnar